

Är Europa Redo För Framtiden?

Carl Bildt

www.bildt.net

Utrikespolitiska Institutet, Stockholm, 11 februari 2003

Min rubrik i dag är avsiktligt lite provokativ: Är Europa redo för framtiden? Vilka är de avgörande uppgifter vi står inför? Har vi förmått att formulera den politik som gör det sannolikt att vi kan klara dessa uppgifter?

Men att den avgörande uppgiften är att se framåt, innebär inte att det saknar värde att blicka bakåt. Vet vi inte varifrån vi kommer, kommer vi aldrig att kunna avgöra vart vi är på väg.

Det europeiska samarbetets historia skrivs normalt med utgångspunkten i det andra världskrigets prövningar. Kol- och Stålunionen och Romfördraget se som de naturliga startpunkterna.

Men betydelsefullt som detta skede förvisso var, är det i dag naturligt att mest se det som förspelet.

För mig tar den moderna europeiska historien sin början när muren föll i Berlin i november 1989. Och vidden av den förändring vi då ställdes för visades när den röda flaggan halades från Kreml och inte bara det sovjetiska imperiet utan Sovjetunionen självt upplöstes i december 1992.

Den långa europeiska natten var äntligen över.

Det var under de ödesdigra dagarna i augusti 1914 som den dåvarande brittiske utrikesministern Sir Edward Grey blickade ut över Horseguards Parade från det ståtliga rum som fortfarande är brittiska utrikesministrars och reflekterade, att "the lamps are going out all over Europe. We shall not see them lit again in our lifetime."

Tyvärr fick han rätt.

Det stora kriget kastade imperium efter imperium över ända, och beredde marken för revolution och omvandling, inflation och depression, fascism och kommunism, delning och förtryck i en närmast sekellång tragedi som inte kom till ändå förrän just dessa månader mellan november 1989 och december 1992.

Först då – 75 år och många tiotals miljoner döda senare – kunde ljusen börja tändas i Europa i dess helhet igen. När också det sovjetiska imperiet och dess förtryck föll sönder och samman var den långa europeiska natten var äntligen över.

Därmed förändrades den europeiska agendan radikalt.

Intill dess hade det handlat om att med den militära avskräckningen, vars kärna USA:s kärnvapen, förhindra kriget samtidigt som länderna återuppbyggdes och den västeuropeiska integrationen överbryggade den gamla motsättningen mellan Frankrike och Tyskland.

Nu var uppgiften ingenting mindre än att bygga en ny freds- och samarbetsordning för Europa i dess helhet.

Alternativen var få.

En ordning grundad på ett antal imperier och större makter hade fungerat mer eller mindre väl under århundradet efter Wien-kongressen. Men successivt hade de komplicerade rivaliteterna skapat den situation som beredde vägen för katastrofen sommaren 1914.

En ordning grundad på ett mycket stort antal nationalstater som manövrerade med och mot varandra i mer eller mindre fullständig frihet skulle heller knappast kunna ge stabilitet. Antalet nationalstater skulle bli större än någon gång sedan tiden före den westfaliska freden, men i dess mitt skulle finnas ett synnerligen dominerande Tyskland.

Inte heller det kunde vara ett alternativ.

I den i grunden nya historiska situation som skapades genom den politiska revolutionen mellan 1989 och 1991 fanns och finns inget alternativ till att successivt bygga en federation av nationalstater om vi vill skapa en över generationer stabil freds- och samarbetsordning.

Och det var också på den vägen man slog in. I Maastricht drog hösten 1991 de dåvarande ledarna för den dåvarande Europeiska Gemenskapen upp riktlinjerna.

Gemenskapen skulle omvandlas till en Europeisk Union. En gemensam utrikes- och säkerhetspolitik skulle skapas. Den inre marknaden skulle utvecklas till en ekonomisk och monetär union som skulle bygga också på en gemensam valuta. Successivt skulle denna union öppnas upp för medlemskap för alla de Europas demokratier som så ville och så kunde.

Arbetet på denna Maastricht-agenda kom att dominera 1990-talet.

Framgångarna fanns – och då allra främst förverkligandet av en gemensam valuta från Lissabon i söder till Helsingfors i norr. Bakslagen fanns där förvisso också – de plötsligt uppflammande krigen på Balkan blev en plågsam påminnelse såväl om Europas sårbarhet när nationalismen inte visste några gränser som om Europas tillkortakommande när det gällde en fredspolitik också med kraft. Den västeuropeiska integrationen fullbordades när Finland, Österrike och Sverige blev medlemmar.

När 1990-talet led mot sitt slut, och det nya seklet randades, formulerades uppgifterna vidare och djärvare.

I Helsingfors i december 1999 öppnades dörren för förhandlingar om medlemskap med länderna från Estland i norr till Cypern i söder, samtidigt som ambitiösa planer på en gemensam europeisk försvarsförmåga drogs upp. I Lissabon i mars 2000 lades målet om att intill decenniets slut skapa den mest dynamiska kunskapsbaserade ekonomin i världen fram.

Och sedan dess har vi kommit en bit på vägen.

Toppmötena i Prag och i Köpenhamn beredde vägen för en historisk utvidgning av de europeiska och de atlantiska integrationsstrukturerna. Nästa år kommer – av allt att döma – den Europeiska Unionen att ha 25 och Atlantalliansen att ha 27 medlemsstater.

Alltför ofta tar vi detta för självklart. Men den process som fört de baltiska, centraleuropeiska och i viss mån sydeuropeiska länderna hit har varit en av de mest komplicerade i det moderna Europas historia.

Det har handlat om att först avveckla ett ruttnande och sönderfallande system, och därefter steg för steg ersätta det med alla de regelverk och institutioner som konstituerar en fungerande rättstat och en öppen marknadsekonomi.

Förment lärda män hade ägnat en generation eller så åt att skriva böcker om övergången från kapitalism till socialism. Men den uppgift historien ställde halva Europa inför var den motsatta. Det handlade om att bygga kapitalism.

Att kasta diktaturen över ända och ersätta den med någon form av demokrati var relativt enkelt. Men utan den modell och det mönster som den Europeiska Unionen och dess samarbete utgjorde hade uppgiften att bygga rättsstaten, ekonomin och kapitalismen med all sannolikt varit långt svårare.

Den sönderfallande socialismen lämnade efter sig sköra samhällen, öppna för förförelser av en art vi tyvärr sett många gånger förr och sökande efter lösningar långt enklare än några som finns. Det var drömmen om att återvända till ett Europa de upplevt sig bortskurna från som gav deras stora omvandlingsprocess den styrka och stadga som vi sett under det gångna decenniet.

I högtidstal talas ofta om den roll som det europeiska samarbetet spelat för att överbrygga gamla motsättningar mellan Frankrike och Tyskland. Men andra insatser är väl så betydelsefulla.

Den trygga övergången från auktoritära regimer till säkrade demokratier på den Iberiska halvön och i Grekland hade knappast varit möjlig utan de europeiska institutionerna. Och sannolikheten för att det senaste decenniets samhällsomvandling i halva Europa kunnat ske med den styrka och stadga vi sett utan den europeiska modellen är mycket liten.

Men också utvidgningen av det atlantiska säkerhetssamarbetet har varit och är av den allra största betydelse. Utan den känsla av trygghet, säkerhet och förankring som detta ger hade vi alldeles säkert sett mer av en politik som styrts av otrygghet, osäkerhet och rotlöshet med allt vad detta kunnat föra med sig för dessa länders inre stabilitet och yttre säkerhet.

Just denna utvidgning har kommit att drivas mer av USA än av olika europeiska länder. Den strategiska synen på det gamla Europas behov av en ny säkerhetsordning föreföll i många avseenden att ha varit starkare där än på denna sida Atlanten. Och den utvidgning av också amerikanska säkerhetstaganden som nu sker till länder och områden som traditionellt kastats mellan konkurrerande makters

skiftande ambitioner är av historisk betydelse. Fr o m nästa år kommer den amerikanska säkerhetsgarantins gräns att följa Narva-flodens gamla lopp.

Ändå är vi – enligt min mening – bara halvvägs på vägen mot den europeiska freds- och samarbetsordning som omvandlingen 1989 satte på historiens agenda. Det handlar om att bygga en federation av nationella stater som omfattar hela Europa väster om Ryssland och Ukraina, som i allians med USA, och i nära samverkan med Ryssland, säkrar freden i Europa och söker att förebygga och möta de hot mot säkerhet och stabilitet som finns i den kringliggande världen.

Viktiga byggstenar återstår.

Arbetet i det europeiska konventet har nu tydligt inriktats på att ta fram ett förslag till en första författning för denna framväxande federation. I ett allt bredare och djupare samarbete handlar det om att bygga institutioner som kan tillgodose krav på såväl effektivitet som legitimitet. Det är ett arbete som helt och hållet saknar historiska förebilder.

Och jag tror att det är viktigt att vi fullt ut ser att det handlar om en författning för en framväxande federation.

En författning därför att bara en sådan kan ge klarhet om de institutioner och regler som säkrar både effektiviteten och legitimiteten i de beslut som kommer att fattas. En fungerande demokrati utan en förankrad författning är vår tradition främmande.

En federation därför att bara en sådan kan säkra den uppdelning av den offentliga makten på olika nivåer – den europeiska, nationellas, regionala och lokala – som är en förutsättning för att kulturell och nationell särart skall kunna säkras och vårt Europa skulle kunna fortsätta att präglas av den mångfald som är dess kanske största rikedom.

Den ekonomiska integrationen och omvandlingen inte minst av de nya medlemsländerna måste fortsätta.

I dag har de en ekonomisk standard som ligger på en nivå ca 40 % av genomsnittet i dagens Europeiska Union. De söker alla en så snabb övergång till euron som möjligt för att fullt ut kunna vara med i det samlade samarbetet och fullt ut kunna ta tillvara de möjligheter till ytterligare ekonomisk tillväxt som detta innebär. Innan decenniets slut kommer euron att vara valuta också i centrala Europa från Szeged till Tallinn.

Den fortsatta ekonomiska omvandlingen kommer inte att vara problemfri. Det handlar om en generation av fokusering på tillväxtens förutsättningar för att kunna ta igen allt det som förlorats vad gäller ekonomisk och social trygghet under kommunismens mörka tid. Och det handlar om att vi i vårt samarbete och våra strukturer skapar utrymme för den politik som kommer att göra detta möjligt.

Påfrestningarna kommer att finnas också hos oss. Om de ekonomiska teorierna har rätt kommer arbetskraft att röra sig mot Väst och kapital att röra sig mot Öst i den allt mer integrerade ekonomin.

Jag tror att vi kommer att få se betydligt mycket mer av det senare än av det förra. Successivt men säkert kommer industriell kapacitet att flytta till de länder som nu strävar uppåt. Den tyska och den franska bilindustrin mycket tydliga migration till Tjeckiska Republiken och Ungern är bara det tydligaste tecknet på den utveckling som kommer att accelerera.

Och detta kommer att skärpa kraven på ekonomisk omvandling också hos oss.

Med nya medlemmar kommer vi att få nya grannar. Med nytt välstånd för nya medlemmar följer nya välståndsgränser mot de nya grannarna. Det handlar om den östra grannzonen med Belarus, Ukraina och Moldavien. Och det handlar om den sydöstra konfliktzonen mellan Slovenien i norr och Grekland i söder med dess i vissa fall sköra strukturer och olösta statsfrågor.

Och inte minst handlar det om den avgörande frågan om Turkiets möjligheter att fullt ut bli en del av vår framväxande europeiska federation. Dess storlek, dess historiska komplexitet och dess geografiska miljö ger den frågan en dimension utöver många

andra. Vi talar om möjligheten av en europeisk union som sträcker sig från stranden av Ishavet i norr till randen av Mesopotamiens slätter i söder.

I december 2004 skall de då 25 medlemsstaterna i EU ta ställning till om formella medlemskapsförhandlingar skall inledas med Turkiet eller ej. Det är ett beslut av stora dimensioner – oavsett vilket det blir. Det är hög tid att möjliga vägar och möjliga konsekvenser debatteras öppet och ärligt.

Vi är bara halvvägs på väg mot den nya europeiska freds- och samarbetsordningen.

Vid mötet i Lissabon i mars 2000 sattes den ekonomiska reformpolitiken i centrum. Inom ett decennium skulle vår europeiska ekonomi bli minst lika dynamisk som vi sett den amerikanska ekonomin bli inte minst under 1990-talets snabba omvandling.

Få verkar att fullt ut ha klart för sig vidden av den uppgiften. Liberalisering av en redan liberal ekonomi har i förening med enorma investeringar i ny teknologi gett USA:s ekonomi en kraftfull ny dynamik under det gångna decenniet.

Bara ett mått på vad detta inneburit: Skulle reformansträngningarna i Europa leda till en ekonomisk tillväxt som skulle ligga 0,5 % per år över USA:s skulle det i alla fall ta inte mindre än 28 år att komma tillbaka till den position vi hade relativt den amerikanska ekonomin så sent som 1990.

Problemet är, att det vi sett av mer genomgripande reformansträngning sedan de stolta proklamationerna i Lissabon inte har kunnat hindra att gapet i ekonomisk dynamik mellan USA och Europa har fortsatt att öka.

Framsteg har förvisso gjorts.

Euron kommer att betyda allt mer. Vi ser redan efter dessa år sett hur handeln mellan euroländerna ökar väsentligt snabbare än handeln med övriga EU-länder. Det leder över tiden till en starkare ekonomisk utveckling än vad som annars skulle ha varit fallet. Vi ser hur arbetet med att integrera de finansiella marknaderna gör framsteg. Vi

ser en del av motståndet mot en fullständig öppning av energi- och transportmarknaderna håller på att brytas ned.

Men ändå ökar gapet.

Europakommissionen redovisade för förra året det största ekonomiska gapet mellan USA och EU på ett kvarts sekel. BNP per capita i dagens EU ligger på nivån ca 70 % av den i USA. Och det har sin bakgrund dels i att medan $\frac{3}{4}$ -delar av befolkningen i arbetsför ålder i USA har ett arbete är motsvarande siffra inom EU bara $\frac{2}{3}$ -delar och dels i att produktionen per anställd i den europeiska ekonomin är en $\frac{1}{4}$ -del lägre än i den amerikanska ekonomin.

Kort sagt: Den produktiva sektorn i den europeiska ekonomin är mindre än i den amerikanska, och produktiviteten i denna mindre sektor är dessutom lägre än i den amerikanska.

Och gapet vidgas i och med att det finns en tendens till att produktiviteten minskar i den europeiska ekonomin medan den fortsätter att öka i den amerikanska.

Skälen till detta är flera. Flexibiliteten på olika marknader är betydligt större i den amerikanska ekonomin. Och satsningen på den tekniska och vetenskapliga revolutionen – från grundforskning till investeringar i modern informations- och kommunikationsteknologi i näringslivet – är väsentligt högre.

1990 låg de europeiska investeringarna i informations- och kommunikationsteknologi årligen på ca 90 % av den amerikanska nivån – nu har den siffran sjunkit till ca 70 %. Ser vi på den samlade bilden ligger satsningarna på forskning och utveckling i USA ca 40 % över vad de gör i Europa.

Och det är effekterna av dessa två förhållanden vi ser i en amerikansk produktivitet som fortsatt att öka tvärs genom den ekonomiska nedgången och en europeisk produktivitet som tenderar att minska. Vi närmar oss inte Lissabon-målet – vi fjärrar oss från det i rask takt.

Vidden av den utmaning som detta innebär för Europa blir än tydligare om man till detta lägger den demografiska revolution vi står inför.

Världen växer, men världen håller samtidigt på att åldras. I Japan har effekterna börjat att mörkas. Under de kommande decennierna är det Europa som står på tur. Vi står inför en avgörande utmaning som kommer att påverka snart sagt varje del av vårt samhällsliv.

I dag har Västeuropa en befolkning i arbetande ålder på ca 270 miljoner människor som har att försörja bl a ca 70 miljoner människor som är 65 år eller äldre. Det fungerar hjälpligt.

Men med nuvarande demografiska trender kommer situationen år 2050 att vara att den arbetsföra befolkningen sjunkit till ca 200 miljoner människor medan de som skall försörjas ökat till ca 100 miljoner. Hur det kommer att fungera vet ingen.

Denna demografiska utveckling kommer att medverka till att sänka möjligheterna till ekonomisk tillväxt i Europa under dessa decennier. Europakommissionens ekonomer räknade nyligen med att EU-områdets underliggande tillväxttakt på 2 – 2 1/4 % kommer att sjunka ner mot eller möjligen under 1 %.

Men till detta skall då läggas att utvecklingen i USA förefaller att komma att bli en annan. Det är inte bara produktiviteten i USA som förändrats under det senaste decenniet utan dessutom demografin. Medan befolkningen i arbetande ålder under det kommande halvseket förväntas sjunka dramatiskt i Europa tyder motsvarande prognoser på att den kommer att öka i USA.

Och lägger jag så ihop dessa olika faktorer – skillnader i reformpolitik och framtidssatsningar, skillnader i trender i produktivitet och skillnader i demografisk utveckling – är det en dramatisk förskjutning av förhållandet mellan Europa och USA som ligger framför oss.

1970 – det är inte så länge sedan – omfattade motsvarigheten till dagens EU ca 25 % av den globala ekonomin medan motsvarande siffra var ca 23 procent. Vi var jämspelta.

Utvecklingen fram till 2000 kastade om förhållandet. Nu hade detta EU:s andel av den globala ekonomin minskat till ca 18 % medan USA:s andel låg kvar på ca 23 %. Vi hade förlorat mark.

Men den verkliga dramatiken ligger framför oss. Till år 2050 förväntas med nuvarande trender detta EU:s andel av den globala ekonomin att minska till ca 10 % medan USA:s andel av samma ekonomi förväntas öka till ca 26 %. Utvidgningen av EU gör så gott som ingen skillnad – de 10 nya medlemmarna ökar den samlade ekonomin med mindre än 5 %.

Den brutala realiteten med de politiska, ekonomiska och demografiska trender vi nu ser framför oss är att Europa och USA inom en generation inte längre kommer att spela i samma division. De stolta proklamationerna från Lissabon riskerar att mest bli föremål för forskares förvåning.

Det är förvånande att det inte ringer tydligare i alarmklockorna runt om i Europa över trender som förvisso inte är någon hemlighet.

Ty det finns det som kan och måste göras.

Sverige kan tjäna som ett föredöme i åtminstone ett avgörande hänseende, nämligen det pensionssystem att ersätta gamla ATP som vi 1994 lyckades att uppnå bred politisk enighet kring och som nu är fullt ut genomförd. För andra länder växer svårigheterna med den uppgiften ju längre den skjuts på framtiden.

Vi måste satsa på forskning, utbildning och företagandet på ett helt annat sätt än tidigare. Vad tjänar det till att mot alla sakkunnigas rekommendationer döpa om en högskola till ett universitet när det knappt finns ett enda universitet i Europa som kan konkurrera med något av de tio främsta i USA. Och en studie i OECD hävdade att

det tar i snitt tolv gånger så lång tid att sätta upp ett företag på denna sida Atlanten som på den andra.

Vi måste frigöra marknader med en helt annan djärvhet än hitintills. Och inte minst handlar det om friare arbetsmarknader för att kunna klara den integration av invandrare som håller på att utveckla sig till en av de europeiska ödesfrågorna.

En del av förklaringen till den starkare amerikanska befolkningsutvecklingen är en större invandring. Men det är självfallet inte säkert att det kommer att förbli på det sättet. Mycket talar för att invandringstrycket på det samlade Europa kommer att öka dramatiskt under de kommande decennierna.

Då handlar det inte främst om efterfrågan i europeiska ekonomier där arbetskraft kommer att börja att bli en bristvara, utan om trycket från den demografiska explosionen i den del av vårt "nära utland" som är den vidare arabiska världen söder och sydost om Europa.

Här är den demografiska revolutionen den omvända.

I de 22 arabländerna finns i dag ca 280 miljoner människor. Inom två decennier kommer den siffran sannolikt att vara ca 450 miljoner. Det handlar om en region med en större andel unga människor än någon annan region i världen – i dag är 38 % av befolkningen under 14 år gammal.

Medan befolkningen växer explosionsartat gör ekonomierna det inte. Under de senaste två decennierna har deras ekonomier utvecklats långsammare än någon annan del av världen med undantag för Afrika söder om Sahara. Deras ekonomiska standard har – trots olja! – sjunkit rejält i förhållande till så gott som hela den övriga världen. Deras samlade ekonomi är inte större än Spanien. Deras samlade export exkl. energi är inte större än Finlands.

Och tillväxthindren är många. En tredjedel av kvinnorna kan inte läsa eller skriva. Regionen har den lägsta andelen Internet-användning av någon region i världen.

Och den våg av frihet och demokrati som svept över världen i övrigt under senare decennier har lämnat denna region tämligen oberörd.

Det är inte svårt att se riskerna för att en ekonomisk implosion kommer att leda till en politisk explosion som mycket snabbt kan komma att leda till att allt fler söker sig till andra länder. Och med ett USA som vars invandring huvudsakligen kommer från Mexico men också från Asien, och där restriktiviteten mot det muslimska uppfattas som ökande, är det mot vår del av världen som dessa strömningar kommer att gå.

I detta ligger både möjligheter och utmaningar. Möjligheten att i förening med en lång rad andra åtgärder minska kraften i den demografiska nedgången. Utmaningen att klara en än större integration när vi varit så bristande hitintills.

I stor utsträckning handlar det om relationen mellan Europa och islam. I dagens Berlin finns över 50 moskéer – i dagens London väl över 150. Och det är bara början.

Och den avgörande frågan är om vi kommer att gå mot en tilltagande "ghettoisering" av de snabbt växande muslimska befolkningsgrupperna i Europa, med de alldeles uppenbara risker detta kommer att medföra, eller om det kommer att bryta fram en europeiserad islam som kommer att kunna utvecklas i våra sekulariserade men ändå i grunden av kristen tradition präglade samhällen?

Vi lever i den tredje historiska vågen av globalisering. Den andra – efter 1945 – omfattade bara delar av världen. Men den första – före 1914 – gick i flera avseenden betydligt mycket längre än vad dagens globalisering gjorde.

Kapitalströmmarna från de utvecklade till de mindre utvecklade länderna var relativt sett större då än de är nu. Även om just de senaste årens siffror är mindre uppmuntrande tror jag att den långsiktiga utvecklingen går ditåt igen.

De behöver allt mer kapital för sina investeringar, och vi behöver allt mer avkastning för våra pensioner.

Migrationen var avsevärt mycket större då än vad den är nu. Under den första vågen av globalisering flyttade ca 10 % av jordens samlade befolkning från ett land till ett annat. Den väldiga europeiska utvandringen till Amerika var bara en del av den bilden. I vår andra och tredje våg av globalisering är motsvarande siffra fortfarande bara kring 2 % av den samlade befolkningen. Det tillhör den säkraste av alla de prognoser som kan göras om framtiden att denna kommer att öka.

Min inledande fråga är om Europa är redo för framtiden. Mitt svar tenderar dessvärre att bli nekande.

Vi befinner oss på rätt väg. Vi har nått kanske halvvägs till den europeiska freds- och samarbetsordning vi försöker skapa. Vi bygger en federation av nationer mellan Atlanten i väster och Ryssland i öster. Vi omvandlar och öppnar upp våra ekonomier.

Men vidden av utmaningen är större än så.

Vi står fortfarande inför olösta stats- och nationella problem i sydöstra Europa. Vi halkar tydligt efter i produktivitet och tillväxt i förhållande till USA. Vi tvekar och tövar inför den förvisso ytterligt krävande uppgiften att söka integrera även Turkiet. Vi klarar inte riktigt den integration av invandrare som vi kommer att ställas för i allt större och större omfattning. Vi satsar inte fullt ut på forskning och utveckling. Vi vågar knappt diskutera den dolda bomb under gamla skattefinansierade välfärdssystem som de kommande decenniernas demografiska revolution kommer att innebära. Vi har inte fullt ut insett vidden av den utmaning som ligger i vårt "nära utland" i form av den muslimska världen.

En åldrade revolutionär här kan drömma om att kasta världen över ända, och en förbittrad nationalist där kan hoppas att alla gränser går att stänga. De påfrestningar som omvandlingarna innebär skapar inte sällan möjligheter för såväl den bruna som den röda reaktionens krafter.

Men att krympa perspektiven, stänga gränserna och vägra att diskutera framtiden kan aldrig vara en lösning. Vi måste vidga perspektiven på de framtidsutmaningar Europa står inför, öppna gränserna inte minst när det gäller nya lösningar och ny

omvandling och försöka att stimulera en så bred diskussion som möjligt om de möjligheter som framtiden innebär.

Vi lever i en tid av revolutionerande förändringar. Den politiska revolutionen när kapitalismen och demokratin krossade kommunismen och diktaturen. Den vetenskapliga och tekniska revolution som för oss från Internet till nanoteknologin och mikrobiologin. Och nu i allt högre grad den demografiska revolution som hotar att ställa många av den gamla välfärdsstatens begrepp på huvudet under kommande decennier.

./.